

Spis treści

Od zespołu redakcyjnego	5
Nelli Artienwicz – <i>Znaczenie rachunkowości jako nauki w ramach nauk społecznych</i> – The importance of accounting within social sciences	7
Anna Bieniasz, Zbigniew Gołaś – <i>Propozycja dekompozycji wskaźników rentowności i jej empiryczna weryfikacja na przykładzie branż przemysłu spożywczego</i> – Proposed decomposition of rates of return and its empirical verification on the example of the food industries	23
Marcin Kędzior – <i>Wpływ czynników makroekonomicznych i instytucjonalnych na wybrane wskaźniki finansowe jednostek gospodarczych. Wyniki badań empirycznych</i> – The impact of macroeconomic and institutional factors on selected financial ratios of business entities. Results of empirical research	49
Joanna Krasodomska – <i>Kluczowe wskaźniki efektywności w praktyce spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie</i> – Key performance indicators in the practice of companies listed on Warsaw Stock Exchange.....	75
Andrzej Krystian Piosik, Iwona Kumor, Aleksandra Sulik-Górecka – <i>Associations between upward revaluation of property, plant and equipment with information value of financial statements. Evidence from Poland</i> – Wpływ przeszacowania operacyjnych aktywów trwałych na wartość informacyjną sprawozdania finansowego. Przykład polski	89
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz – <i>Propozycja identyfikacji i klasyfikacji zagrożeń w ocenie zasadności przyjęcia założenia o kontynuacji działalności w jednostkach</i> – Proposal for identification and classification of threats in assessing the validity of the going concern assumption	113
Mikołaj Turzyński – <i>O średniowiecznej moralności kupieckiej i etyce zawodowej rachunkowości: perspektywa teorii społecznej Michela Foucaulta</i> – On medieval mercantile morality and ethics of the accounting profession: the perspective of Michel Foucault's social theory.....	131
Ewelina Zarzycka – <i>Teoria strukturacji Anthony'ego Giddensa i jej wykorzystanie w badaniach z zakresu rachunkowości zarządczej</i> – Anthony Giddens' structuration theory and its use in management accounting research	147

Regulacje rachunkowości i audytingu – projekty, zmiany, opinie

Przemysław Czajor – <i>Zmiany w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej w 2013 roku</i> – Changes to International Financial Reporting Standards in 2013	163
Zaproszenie do składania artykułów w języku angielskim do tematycznego tomu „Zeszytów Teoretycznych Rachunkowości” w 2014 roku	183
Call for papers in English to the special issue of „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” in 2014	185
Informacja dla autorów	187
Instructions for authors	195

Znaczenie rachunkowości jako nauki w ramach nauk społecznych

Nelli Artienwicz

Streszczenie

Choć nauka jest jedna, dzieli się na wiele obszarów i dyscyplin naukowych. Rachunkowość jest powszechnie zaliczana do nauk społecznych, ale nie jest wyodrębniana jako samodzielna dyscyplina naukowa. Celem tego artykułu jest próba przedstawienia znaczenia rachunkowości jako nauki w ramach nauk społecznych, zarówno w formalnym porządku prawnym w Polsce, jak i w wybranej literaturze przedmiotu, a także ukazanie głównych powiązań rachunkowości z innymi naukami społecznymi. W artykule podjęto próbę pokazania, jak rachunkowość jest postrzegana przez środowisko naukowe. Zaprezentowano w nim zestawienie zarówno pozytywnych, jak i krytycznych opinii badaczy, tak z obszaru rachunkowości, jak też innych nauk ekonomicznych. W artykule wykorzystano metody analizy i konstrukcji logicznej. W świetle podjętych rozważań rachunkowość jawi się jako dyscyplina niedoceniana, która nie wykorzystwała jeszcze swoich potencjalnych możliwości jako nauki społecznej.

Summary

The importance of accounting within social sciences

Science is divided into many fields and disciplines. Accounting is commonly treated as a social science, but it is not recognized as an independent academic discipline. The aim of this article is to present the significance of accounting as a science among present-day social sciences, both in the legislation in Poland and in the literature of the subject. The main connections between accounting and other social sciences are also presented. The article shows how accounting is perceived by the academic community, especially in the context of social sciences. It presents both positive and critical opinions about accounting as a science. Studies in Polish and foreign literature of the subject and logical reasoning are the research methods applied. In the light of the presented considerations, accounting seems to be an undervalued discipline, which has not yet exploited its full potential as a social science.

Propozycja dekompozycji wskaźników rentowności i jej empiryczna weryfikacja na przykładzie branż przemysłu spożywczego

Anna Bieniasz, Zbigniew Golaś

Streszczenie

Głównym celem pracy jest analiza zróżnicowania rentowności w polskim przemyśle spożywczym. Podstawą dokonanych analiz była propozycja dekompozycji wskaźników rentowności. W procesie dekompozycji za punkt wyjścia przyjęto podstawowe równanie modelu Du Ponta, w którym rentowność kapitału własnego jest ujmowana w postaci iloczynu rentowności aktywów i mnożnika kapitałowego lub szerzej w postaci iloczynu rentowności sprzedaży, rotacji aktywów oraz mnożnika kapitałowego. W prezentowanym artykule zaproponowano modyfikację powyższych zależności poprzez wieloczynnikową dekompozycję wskaźnika rentowności sprzedaży. Implementacja zaproponowanego systemu dekompozycji w branżach przemysłu spożywczego przy zastosowaniu regresji logitowej wykazała, że głównych przyczyn zróżnicowania rentowności (*ROS*, *ROA*, *ROE*) należy upatrywać przede wszystkim w zdolności kreowania wartości dodanej, kosztach pracy, racjonalnym zarządzaniu kosztami finansowymi, redukcji strat nadzwyczajnych oraz w efektywnym wykorzystaniu posiadanych zasobów majątkowych. Ponadto ważną determinantą rentowności kapitału własnego w przemyśle spożywczym jest wielkość przedsiębiorstwa. Prawdopodobieństwo uzyskania wysokich stóp *ROE* w następstwie efektów skali jest bowiem w sektorze średnich i dużych przedsiębiorstw kilkakrotnie wyższe niż w sektorze małych przedsiębiorstw. Warto również podkreślić, że stymulowanie stopy zwrotu z kapitału własnego dźwignią kapitałową nie zostało pozytywnie zweryfikowane w przeprowadzonych badaniach. Oznacza to, że źródeł wzrostu rentowności kapitału własnego należy upatrywać przede wszystkim w stymulowaniu rentowności sprzedaży i wzroście rotacji aktywów.

Summary

Proposed decomposition rates of return and its empirical verification on the example of the food industries

The main aim of this research is to analyze the diversity of profitability in the domestic food industry. As the basis of conducted analysis, the proposed decomposition rates of return was chosen. In the process of decomposition, as the starting point, the basic DuPont equation model was adopted, in which the return on equity is recognized as the product of the return on assets and equity multiplier or, more broadly, in the form of product sales profitability, asset turnover and equity multiplier. The research encloses a modification of the above equations by multivariate decomposition rate of return on sales. Implementation of the proposed system for decomposition of food industries using logistic regression proved that the main causes of variation in profitability (*ROS*, *ROA*, *ROE*) should be found mainly in the ability to create value-added, labor costs, the rational management of financial costs, extraordinary losses and the reduction in the effective the use of resources assets. In addition, as an important determinant of return on equity in the food industry, a company size should be considered. The probability of high rates of *ROE* as a result of economies of scale is in fact several times higher in the medium and large companies than in the small business sector. It should also be emphasized that the stimulation of the rate of return on equity with capital leverage has not been positively verified in the study. This means that the sources of growth return on equity should be found primarily in boost-ing sales and profitability growth of turnover of assets.

Wpływ czynników makroekonomicznych i instytucjonalnych na wybrane wskaźniki finansowe jednostek gospodarczych. Wyniki badań empirycznych

Marcin Kędzior

Streszczenie

Podstawowym celem artykułu jest analiza wpływu czynników makroekonomicznych i instytucjonalnych na wybrane wskaźniki finansowe spółek publicznych. Materiał badawczy liczący 131 664 zmiennych pochodził z następujących państw: Finlandii, Francji, Niemiec, Grecji, Włoch, Łotwy, Litwy, Holandii, Polski, Rumunii, Słowacji, Wielkiej Brytanii i obejmował lata 2000–2007. Na potrzeby analizy materiału empirycznego wykorzystano analizę korelacji i analizę wariancji jednoczynnikowej. Czynniki o charakterze instytucjonalnym (rozwój giełd papierów wartościowych, sektora bankowego, systemy prawne) wywierają większy wpływ na wskaźniki finansowe spółek giełdowych niż wskaźniki makroekonomiczne (wzrost gospodarczy, inflacja, stopa opodatkowania przedsiębiorstw). Największy łączny wpływ czynników makroekonomicznych i instytucjonalnych zaobserwowano kolejno dla wskaźników zadłużenia, struktury aktywów i wielkości firmy, w mniejszym stopniu w stosunku do wskaźnika ROA, a w najmniejszym stopniu w stosunku do wskaźnika możliwości rozwojowych.

Summary

The impact of macroeconomic and institutional factors on selected financial ratios of business entities. Results of empirical research

The primary objective of this study is to analyze the impact of macroeconomic and institutional factors on selected financial ratios of companies. The research material consists of 131 664 variables from the following countries: Finland, France, Germany, Greece, Italy, Latvia, Lithuania, Netherlands, Poland, Romania, Slovakia and the United Kingdom, for the years 2000–2007. Correlation analysis and univariate analysis of variance were used for the purposes of empirical analysis. Institutional factors (development of stock exchanges, banking systems, legal systems) have a greater impact on the financial ratios of listed companies than macroeconomic factors (economic growth, inflation, the rate of corporate taxation). The greatest total impact of macroeconomic and institutional factors was observed for debt ratios, assets structure and company size; the impact was weaker for ROA, and the weakest in the case of growth opportunities index.

Kluczowe wskaźniki efektywności w praktyce spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie

Joanna Krasodomska

Streszczenie

Kluczowe wskaźniki efektywności (KPI) to zestaw mierników koncentrujących się na tych aspektach działalności przedsiębiorstwa, które mają najważniejsze znaczenie dla osiągnięcia przez niego sukcesu. KPI dzielą się na wskaźniki finansowe, obejmujące przede wszystkim wskaźniki stosowane w analizie finansowej i inne dane pochodzące ze sprawozdań finansowych jednostki, oraz niefinansowe, dotyczące jej osiągnięć w obszarach społecznym i środowiskowym. Celem artykułu jest przedstawienie KPI jako narzędzia pomiaru osiągnięć jednostki na przykładzie wybranych spółek należących do indeksu WIG 20. Analizie z wykorzystaniem indeksu ujawnień poddano raporty roczne spółek w

latach 2008–2012. Jak wykazały badania, przeciętna liczba KPI ujawnianych przez spółki wzrastała w badanym okresie. Niefinansowe KPI zostały zaprezentowane w sprawozdaniach zarządów niewielu spółek. Duża liczba zidentyfikowanych finansowych KPI, jak również istotne różnice w prezentacji niefinansowych KPI, nie tylko między branżami, ale również w ramach tych samych branż, utrudniły porównywalność prezentowanych informacji.

Summary

Key performance indicators in the practice of companies listed on Warsaw Stock Exchange

Key performance indicators (KPIs) are a set of measures focusing on the aspects of a company which are crucial to its success. KPIs are divided into the financial and non-financial ones. The former include, first and foremost, the indicators used in the analysis of financial statements and other data contained in financial statements. The latter focus on the company's achievements in social and environmental areas. The purpose of the paper is to present KPIs as tools to measure the entity's performance basing on a sample of companies selected from the WIG 20 index. A disclosure index approach was used to analyze corporate annual reports over the years 2008–2012. Research findings have shown the average number of KPIs disclosed by companies to increase over the period in question. Non-financial KPIs were presented in a limited number of management commentaries. A large number of identified financial KPIs, as well as significant differences in the presentation of non-financial KPIs, not only among the sectors but also within the same industries, made it difficult to compare the disclosures.

Associations between upward revaluation of property, plant and equipment with information value of financial statements. Evidence from Poland

Andrzej Krystian Piosik, Iwona Kumor, Aleksandra Sulik-Górecka

Summary

The objective of the paper is to analyze the value of accounting information of upward revaluations of property, plant and equipment by companies listed on Warsaw Stock Exchange in Poland during the period 2000–2010. We analyzed associations of upward revaluations of long-lived tangible assets with financial performance, earnings quality in the future and capital market performance. Our research included prior research analysis and we tested six hypotheses using univariate analysis and regression analysis. The analysis shows that the magnitude of upward revaluation is associated with positive changes in the future performance of companies and it is correlated positively with future earnings quality. From the control variables and using univariable analysis we found no association between the occurrence of revaluation and post-revaluation financial performance.

Streszczenie

Wpływ przeszacowania operacyjnych aktywów trwałych na wartość informacyjną sprawozdania finansowego. Przykład Polski

Celem artykułu jest analiza wartości informacji z systemu sprawozdawczości finansowej, związanych z aktualizacją zwiększającą wartość operacyjnych aktywów trwałych, na podstawie spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie w latach 2000–2010. W szczególności analiza obejmuje związki pomiędzy aktualizacją wartości operacyjnych aktywów trwałych a dokonaniem finansowymi, jakością raportowanego wyniku netto w okresach następujących po dokonaniu przeszacowania oraz dokonaniem na rynku kapitałowym. W artykule przeanalizowano wyniki wcześniejszych badań w tym zakresie oraz zweryfikowano sześć hipotez, wykorzystując w tym celu analizę jednoczynnikową oraz odpowiednie modele regresji. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że rozmiary aktualizacji są dodatnio skorelowane z przyszłymi dokonaniem finansowymi spółki oraz

że występuje dodatnia korelacja między rozmiarem aktualizacji i jakością przyszłych zysków. Stosując zarówno analizę wieloczynnikową, jak i jednoczynnikową, nie potwierdzono związku między prawdopodobieństwem występowania aktualizacji wartości a dokonaniem finansowymi podmiotu sprawozdawczego w przyszłości.

Propozycja identyfikacji i klasyfikacji zagrożeń w ocenie zasadności przyjęcia założenia o kontynuacji działalności w jednostkach

Elżbieta Izabela Szczepankiewicz

Streszczenie

Sporządzając sprawozdanie finansowe, przyjmuje się założenie o kontynuacji działalności jednostki w przyszłości. Celem artykułu jest omówienie zagadnień z zakresu identyfikacji i klasyfikacji finansowych oraz niefinansowych zdarzeń i uwarunkowań, które mogą świadczyć o zagrożeniu kontynuacji działalności jednostki. W artykule wskazano lukę w zakresie definiowania, klasyfikowania oraz sposobów identyfikacji zagrożeń. Przedstawiono listę obszarów zagrożeń, które należy analizować w jednostce. W opracowaniu zaprezentowano również wyniki badań przeprowadzonych w 2013 roku w jednostkach gospodarczych na temat analizowanych obszarów zagrożeń dla kontynuacji działalności. W artykule jako metody badawcze w części teoretycznej przyjęto analizę opisową i porównawczo-krytyczną literatury w przedmiocie opracowania, aktów prawnych oraz międzynarodowych standardów rachunkowości i rewizji finansowej. W części empirycznej wykorzystano metodę opisową, analogii i wnioskowania dedukcyjnego.

Summary

Proposal for identification and classification of threats in assessing the validity of the going concern assumption

The basic assumption on which financial statements are drawn up is the going concern concept. This paper discusses the issues of identification and classification of financial and non-financial events and conditions that may present a threat to the continuation of business. It indicates a gap in the way of defining, classifying and identifying threats. It also provides a list of areas of risk that need to be analyzed in a business entity. The paper presents results of research carried out in 2013 in business enterprises to investigate the analysed areas of risk to continuation of business activity. The research methods adopted in the study include analysis of the literature of the subject, a review of legislative acts and international accounting and auditing standards, and inference.

O średniowiecznej moralności kupieckiej i etyce zawodowej rachunkowości: perspektywa teorii społecznej Michela Foucaulta

Mikołaj Turzyński

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest zidentyfikowanie oraz systematyzacja analogii i podobieństw między porządkiem dyscyplinarnym charakterystycznym dla klasztorów a średniowiecznymi koncepcjami etyki zawodowej rachunkowości, wpisanej w formuły moralności kupieckiej. Teza artykułu została sformu-

łowana następująco: późnośredniowieczne i renesansowe koncepcje moralności kupieckiej, obejmujące etykę rachunkowości, nawiązywały do procedur regulatywnych charakterystycznych dla wspólnot zakonnych, co miało sprzyjać akceptacji zawodu kupca i księgowego w ówczesnym społeczeństwie. W artykule jako perspektywę badawczą wykorzystano teorię władzy pastoralnej M. Foucaulta. Badaniami, których wyniki są przedstawiane w artykule, objęto teksty średniowiecznych autorów: pracę Benedykta Cotruglio *Il libro dell'arte di mercatura* (2007) oraz dzieło Mateusza z Krakowa *De translatione rerum temporalium*, znane głównie pod ogólnym tytułem *De contractibus*. Jako punkt odniesienia – na potrzeby identyfikacji i objaśnienia relacji między porządkiem dyscyplinarnym charakterystycznym dla klasztorów a koncepcjami etyki zawodowej rachunkowości – obrano *Regulę Mistrza* i *Regulę św. Benedykta*. Zaprezentowane wyniki badań uzasadniają tezę artykułu, że reguły zakonne i reguły moralności kupieckiej (w tym etyki rachunkowości) mają liczne tożsame cechy. Identyfikację i usystematyzowanie tych reguł ułatwia teoria społeczna M. Foucaulta, zwłaszcza jego koncepcja władzy pastoralnej.

Summary

On medieval mercantile morality and ethics of the accounting profession: the perspective of Michel Foucault's social theory

The purpose of this article is to identify and systematize analogies and similarities between the disciplinary order characteristic of monasteries and medieval concepts of accounting ethics being part of merchant morality. The thesis of the article is as follows: late medieval and renaissance mercantile morality concepts, including accounting ethics, had referred to the religious rules, to promote the acceptance of the merchant and accounting professions by the society. The research perspective used in this article was M. Foucault's theory of pastoral power. The study included medieval texts: the work of Benedict Cotruglio *Il libro dell'arte di mercatura* and Matthew of Cracow *De translatione rerum temporalium*, mostly known under the general title *De contractibus* (2011). For the purpose of identification and explanation of the relationship between the disciplinary order characteristic of the monasteries and the concepts of accounting ethics, the *Rule of the Master* and the *Rule of St. Benedict* was chosen. The presented results justify the thesis of the article. Monastic rules and principles of merchant morality (including accounting ethics) have many characteristics in common. M. Foucault's social theory, especially the concept of pastoral power, facilitates identification and systematization of these rules.

Teoria strukturacji Anthony'ego Giddensa i jej wykorzystanie w badaniach z zakresu rachunkowości zarządczej

Ewelina Zarzycka

Streszczenie

Koncepcja strukturacji stawia sobie za cel zrozumienie praktyk społecznych określonych w czasie i przestrzeni oraz leżących u ich podstaw zjawisk społecznych, a także ich wpływu na działania ludzi – aktorów społecznych. Dlatego też staje się ona coraz częściej przedmiotem zainteresowania badaczy zajmujących się problematyką rachunkowości zarządczej, stwarzając nowe ramy teoretyczne dla prowadzonych badań. Celem artykułu jest przybliżenie istoty teorii strukturacji, ze wskazaniem jej najważniejszych elementów, oraz określenie roli, jaką ta teoria odgrywa w badaniach nad istotą i naturą rachunkowości zarządczej. Omówione zostały przykłady najważniejszych badań, w których wykorzystano koncepcję strukturacji, oraz problemy związane z jej zastosowaniem.

Summary

Anthony Giddens' structuration theory and its use in management accounting research

The structuration theory is aimed at understanding social practices defined in time and space and the underlying social phenomena as well as their effect on the activities of social actors. Therefore, this

theory is becoming increasingly of interest to researchers in management accounting issues, providing them with new theoretical framework for the study. The aim of this paper is to present the essence of structuration theory, indicating the most important elements of the concept, and to determine the role that this concept plays in the study of the nature of management accounting. The author discusses the most important examples of studies that have used the concept of structuration and the problems associated with its use.

Zmiany w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej w 2013 roku

Przemysław Czajor

Streszczenie

W artykule przedstawiono zmiany w MSR/MSSF dokonane w 2013 r. Wskazane zostały również propozycje zmian w regulacjach opublikowane w tym roku. Mając na uwadze, że proces stanowienia standardów rachunkowości przez IASB jest procesem ciągłym zaprezentowany został oczekiwany harmonogram dalszych prac w tym zakresie. Artykuł zawiera także odniesienia do kwestii przyjmowania MSR/MSSF do ustawodawstwa Unii Europejskiej.

Summary

Changes to International Financial Reporting Standards in 2013

The paper outlines changes to IAS / IFRSs that have come into force since the beginning of year 2013 as well as amendments of existing standards and exposure drafts of amendments and new standards that have been published this year. Since developing of accounting standards by IASB seems to be a continuous process, the paper also presents a work plan for further changes, and discusses the process of adopting by the European Union of IAS / IFRSs for consolidated financial statements of European companies whose securities are traded on regulated securities markets.